

Täysistunto

Tiistai 1.3.2022 klo 13.59—17.09

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tuomioistuimen toimivallasta, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevista asioista ja kansainvälisestä lapsikaappauksesta annetun neuvoston asetuksen soveltamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 21/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Keskustelu

14.56 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Avioeroa, vanhempainvastuuta ja kansainvälistä lapsikaappausta koskevaa niin sanottua uutta Bryssel II a -asetusta aletaan soveltaa tämän vuoden elokuussa. Asetuksessa säädetään siitä, minkä jäsenvaltion tuomioistuimessa voidaan ratkaista avioeroa ja lasta koskevia kansainvälisiä asioita. Asetuksessa säädetään myös siitä, miten jäsenvaltiossa annettu ratkaisu tunnustetaan ja pannaan täytäntöön toisessa EU-valtiossa.

Uudella Bryssel II a -asetuksella korvataan näissä asioissa nykyisin sovellettava asetus. Keskeisin muutos on menettelyjen yksinkertaistaminen. Asetuksella luovutaan erillisestä täytäntöönpanokelpoiseksi julistamista koskevasta tuomioistuinmenettelystä, joka nykyään yleensä tarvitaan ennen kuin päätös voidaan panna täytäntöön toisessa EU-valtiossa.

Tässä hallituksen esityksessä on kysymys uuden EU-asetuksen soveltamisen edellyttämästä kansallisesta lainsäädännöstä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki tämän asetuksen soveltamisesta. Ehdotetussa laissa annettaisiin säännökset muun muassa toimivaltaisista viranomaisista ja menettelyistä, kun asetusta sovelletaan Suomessa. Ehdotetut säännökset noudattelevat nykyistä Bryssel II a -asetusta täydentävää sääntelyä.

Samassa yhteydessä hallitus esittää täsmennettäväksi sääntelyä, joka koskee Haagin lapsikaappaus sopimuksen nojalla annetun, lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanoa. Esityksen mukaan tällaisten päätösten täytäntöönpanon turvaamiseksi tarvittavista toimenpiteistä otettaisiin lapsenhuoltolakiin erillinen säännös. Se vastaisi sisällöltään pääosin nykyisin sovellettavia säännöksiä. Toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi näihin hyvin harvinaisiin tilanteisiin esitetään Helsingin käräjäoikeutta. Erillinen säännös selkeyttäisi nykytilannetta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Esitys on kaiken kaikkiaan suurelta osin lainsäädäntötekniinen. Ehdotettujen lainmuutosten on määrä tulla pääosin voimaan elokuun alussa, jolloin EU-asetuksen soveltaminen alkaa.

Värderade talman! Den nya EU-förordningen om äktenskapsskillnad, föräldraansvar och internationella bortföranden av barn börjar tillämpas i augusti 2022. I förordningen fastställs vilken medlemsstats domstol som är behörig på området och hur beslut erkänns och verkställs i en annan EU-stat. Denna så kallade nya Bryssel IIa-förordning ersätter den förordning som för närvarande tillämpas i internationella familjeärenden. Syftet med de nya bestämmelserna är att förbättra skyddet av barnets bästa och förenkla förfarandena.

I den här propositionen föreslås att det stiftas en lag om tillämpning av rådets förordning. Den föreslagna lagen innehåller sådana kompletterande nationella bestämmelser som tillämpningen av förordningen förutsätter bland annat om de behöriga myndigheterna. Därtill föreslås att Helsingfors tingsrätt ska vara behörig domstol i ärenden som gäller sättningsåtgärd i samband med verkställighet av förordnanden om återlämnande av barn.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft huvudsakligen från och med augusti då EU-förordningen ska börja tillämpas. — Tack så mycket, kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Soinikoski.

15.00 Mirka Soinikoski vihr: Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys yhtenäistää EU-tasolla lakeja lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta sekä lapsen palauttamisesta annetusta päätöksestä. Yhtenäiset käytännöt Euroopan unionissa edistävät lapsen oikeuksien toteutumista, kun maantieteelliset rajat eivät estä lapsen oikeutta hänelle turvallisiin aikuisiin. Jokaisella lapsella on oikeus tavata vanhempiaan tai muita aikuisia, jotka lapsi kokee läheisiksi ja turallisiksi.

Lapsen tapaamisoikeutta ei pidä ymmärtää kapeasti vain oikeudeksi tavata biologisia vanhempia vaan oikeutena tavata myös muita lapselle itselleen merkityksellisiä ja turvallisiksi ihmisiä. Valitettavasti tätä oikeutta ei vielä täysin tunnusteta, ja jatkossa tähän pitää kiinnittää entistä enemmän huomiota niin kansallisessa kuin kansainvälisessä lainsäädännössä. Tosiasiassa lapsen lähipiiri voi olla hyvinkin moninainen. Lain yhteydessä on esimerkiksi tärkeää huolehtia siitä, että lastensuojelun sijaishuollossa asuvilla lapsilla on samat tapaamisoikeudet hänelle merkityksellisiin aikuisiin, aivan kuten tavallisen perheen lapsilla katsotaan olevan vanhempien eron jälkeen. Lapsia ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan asuin- tai perhemuodon perusteella. Tästä periaatteesta meidän täytyy pitää kiinni kaikessa lainsäädännössä.

Arvoisa puhemies! Tällä lakiesityksellä pyritään parantamaan myös lapsen kuulluksi tuleamista. Asetuksen yleisissä säännöksissä on pyritty huomioimaan mahdollisimman kattavasti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen säännös lapsen kuulemisesta. Tämän pohjalta jäsenvaltioiden viranomaisten on aina toimivaltaansa käyttäessään annettava lapselle tosiasiallinen oikeus ilmaista oma näkemyksensä häntä koskevassa asiassa. Asetuksen mukaan lapsen kuuleminen on järjestettävä siten, että se ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason, ja on hyvä, että tämä erityisosaamista vaativa tehtävä keskitetään yhteen paikkaan.

Tämä on tärkeä ja kaivattu täsmennys esityksessä. Meillä Suomessakin lapsen oikeus tulla kuulluksi toteutuu puutteellisesti tänä päivänä. Tämän on myös lapsiasiavaltuutettu nostanut yhdeksi lapsen oikeuksien toteutumisen ongelmista Suomessa. Jokaisella lapsel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

la on oikeus ilmaista oma mielipiteensä. Lapsen tapaamisoikeuden pitää tapahtua vain silloin, jos se on lapsen edun ja hänen oman tahtonsa mukaista.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys tekee pieniä mutta tärkeitä täsmennyksiä lapsen oikeuksiin tulla kuulluksi ja nähdä häntä itseään koskevissa asioissa. Me tarvitsemme laajempaa lainsäädännöllistä tarkastelua, joka huomioi kokonaisvaltaisesti lapsen edun ensisijaisuuden. Lapsiasiavaltuutettu on ehdottanut, että lapsen edun ensisijaisuus sisällytetään perustuslakiin. Tällä voidaan hänen mukaansa parhaiten turvata lapsen edun ensisijaisuus Suomessa ja yhteiskunnassamme. Nykyinen lainsäädäntömme huomioi lapsen edun hyvin sirpaleisesti, ja se hukkuu usein muun lainsäädännön sekaan. Lapsen edun ensisijaisuuden sisällyttäminen perustuslakiin turvaisi lapsen oikeuksien toteutumisen kaikissa tilanteissa, myös erilaisten kriisien keskellä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Laukkanen.

15.03 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä esitys yhtenäistää EU:ssa olevia käytäntöjä. Tämä nostaa esiin lapsen kuulemisen tärkeyden ja yksinkertaistaa prosessia, käsittelyajat lyhenevät ja niiden hinta myös laskee, ja näissä lapsikaappaustapauksissa tämä tuo myös yhtenäiset käytännöt koko EU-alueelle. Muutos on erittäin hyvä ja parantaa nykyistä käytäntöä merkittävästi. Kiitoksia tästä esityksestä.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Werning.

15.04 Paula Werning sd: Arvoisa herra puhemies! Nyt lähetekeskustelussa olevassa hallituksen esityksessä annetaan Bryssel II a -asetuksen soveltamisen edellyttämät kansalliset säännökset. Tämä esitys on, kuten ollaan kuultu, hyvin teknisluontoinen, ja siinä säädetään pääasiassa toimivaltaisesta viranomaisesta eri tilanteissa.

Tässä kyseessä olevassa asetuksessa säädetään rajat ylittäviä tapauksia varten tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioistuinten päätösten tunnistamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa sekä lapsikaappausasioissa. Kaiken kaikkiaan tämän asetuksen tarkoituksena on helpottaa toimijoiden vapaata liikkumista EU:n jäsenvaltioiden välillä.

Täytäntöönpanomenettelyssä toisessa jäsenvaltiossa annettu päätös rinnastuisi kotimaiseen päätökseen. Asetuksen soveltamisala on laaja, mutta se vaikuttaisi useimmiten esimerkiksi lapsen huollosta tai tapaamisoikeudesta annettujen päätösten täytäntöönpanoon. Myös Haagin lapsikaappauspöytäkirjan tarkoittamassa lapsikaappaustilanteessa toisen jäsenvaltion antama täytäntöönpano olisi tehtävä. Tätä varten esityksessä määritellään nyt kuitenkin säännökset toisessa jäsenvaltiossa annetun palauttamispäätöksen täytäntöönpanoon, sillä näitä ei aikaisemmin ole ollut määriteltynä.

Esityksessä määritellään toimivaltaiset viranomaiset täytäntöönpanomenettelyssä. Roo-lijakoa käräjäoikeuksien ja ulosottoviranomaisten roolien välillä selkeytetään.

Arvoisa puhemies! Lapsen sijoittamista ei olisi edelleenkaan tarkoitus toimeenpanna ilman että sen maan toimivaltainen viranomainen hyväksyisi sijoituksen. Lupaa ei kuitenkaan tarvita, jos lapsi on tarkoitus sijoittaa vanhemman luokse. Esityksessä ehdotetaan, että Suomessa sijoittamista koskevaan pyyntöön vastaaminen kuuluisi lastensuojelun järjestämisestä vastaavalle taholle.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 17/2022 vp

Esityksessä on myös arvioitu, että lapsen nopea palauttaminen takaisin asuinmaahansa on lapsen edun mukaista.

Lisäksi on turvatoimia, joiden osalta esityksessä säädetään erikseen soveltamisesta lapsikaappausasioiden yhteydessä.

Tämä hallituksen esitys on erittäin kannatettava ja edistää merkittävästi lapsen etua ja lapsen oikeuksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.